

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. P.

przeciwko [...] Ubezpieczeń S.A. w W.

o zadośćuczynienie, odszkodowanie, rentę i ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 stycznia 2019 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 5 września 2018 r., sygn. akt V ACa [...],

- 1) uchyla zaskarżone postanowienie w całości**
- 2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
wywołanego zażaleniem Sądowi kończącemu
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 5 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną powoda A. P. od wyroku częściowego Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 maja 2018 r. w sprawie przeciwko [...] Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zadośćuczynienie, odszkodowanie, rentę i ustalenie. Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji przez obniżenie zasądzzonego zadośćuczynienia z kwoty 600 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2008 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty do kwoty 557 526,54 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty.

Skarga kasacyjna powoda została wniesiona odnośnie do tej części wyroku częściowego Sądu Apelacyjnego, w jakiej zmieniony został wyrok Sądu Okręgowego w zakresie odsetek ustawowych liczonych od kwoty 557 526,54 złotych za okres od dnia 21 listopada 2008 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowych odsetek za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 29 czerwca 2016 r.

Przyczyną odrzucenia skargi kasacyjnej było uznanie przez Sąd Apelacyjny, że wydany wyrok tego Sądu nie zawiera rozstrzygnięcia o oddaleniu powództwa co do różnicy między kwotą do której obniżono zasądzzone zadośćuczynienie, a kwotą zadośćuczynienia objętą zaskarżonym wyrokiem, jak i co do odsetek ustawowych od tej należności od dnia 21 listopada 2008 r. do dnia 29 czerwca 2016 r., których dotyczy zaskarżenie skargą kasacyjną. Spowodowało to brak substratu zaskarżenia dla skargi kasacyjnej wniesionej przez powoda, kwestionującej rozstrzygnięcie o odsetkach. Wadliwość tego rozstrzygnięcia mogła zostać usunięta przez zastosowanie art. 351 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., tj. uzupełnienie wyroku na skutek wniosku zgłoszonego przez powoda w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku. Skoro to nie nastąpiło, to według Sądu Apelacyjnego - brak jest orzeczenia, które zamierzał zaskarżyć powód skargą kasacyjną, a zatem skarga jest niedopuszczalna i podlegała odrzuceniu (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.).

W zażaleniu pełnomocnik powoda zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie zaskarżonym postanowieniem przepisów postępowania, tj. art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. przez uznanie, że ze względu na brak w wyroku Sądu drugiej instancji orzeczenia odnośnie do oddalenia w niezmienionej tym wyrokiem części powództwa, to skarga kasacyjna powoda jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu; art. 351 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez stwierdzenie, że powodowi przysługiwało uprawnienie do zgłoszenia wniosku o uzupełnienie wyroku, czym mógł naprawić wadliwość tego wyroku i w konsekwencji skutecznie wnieść skargę kasacyjną. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wniesiona przez pełnomocnika powoda, reprezentowanego przez matkę J. P. obejmuje zakresem tę część wyroku Sądu Apelacyjnego, która odnosi się do zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji co do czasu zasądzenia odsetek ustawowych od kwoty 557 526,54 złotych, za okres od daty wydania tego zmienionego wyroku, tzn. od 30 czerwca 2016 r. Zdaniem skarżącego prawidłowe było orzeczenie Sądu pierwszej instancji, przyznające odsetki od dnia zgłoszenia roszczenia pozwanemu, tj. od 21 listopada 2008 r.

Jednakże w sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego zaskarżanego skargą kasacyjną nie ma rozstrzygnięcia odnoszącego się ani do różnicy pomiędzy kwotą zadośćuczynienia zasądzonego wyrokiem Sądu Okręgowego (600 000 złotych) a zmniejszoną wskutek zmiany tego wyroku przez Sąd drugiej instancji do kwoty 557 526,54 złotych, ani w zakresie odsetek ustawowych, zasądzonych zaskarżonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego od dnia 30 czerwca 2016 r., tj. od dnia wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji, w miejsce tychże odsetek, liczonych od dnia 21 listopada 2008 r. do dnia 29 czerwca 2016 r.

W tej sytuacji należy rozważyć, czy występuje substrat zaskarżenia, a więc czy Sąd orzekł co do istoty sprawy w zakresie podnoszonym przez powoda, mimo braku wyrażenia tego *expressis verbis* w sentencji wyroku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje utrwalone od lat przekonanie, że nie można wnieść środka odwoławczego od orzeczenia, które nie zostało wydane w rozumieniu przepisów

postępowania cywilnego. Dotyczy to zarówno braku orzeczenia w ogóle, jak i braku w wydanym orzeczeniu rozstrzygnięcia o określonym żądaniu lub o jego części. Jeżeli więc sąd apelacyjny nie orzekł o całości żądania powoda, do czego był zobowiązany i co powinien wyrazić w sentencji zaskarżonego wyroku (art. 325 k.p.c. *in fine*), to stronom przysługuje na podstawie art. 351 § 1 k.p.c. złożenie wniosku o uzupełnienie wyroku. Jest to środek procesowy, nie konkurujący ze środkami odwoławczymi, także tymi o charakterze nadzwyczajnym, dający możliwość przez jego odpowiednie zastosowanie (art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.) otworzenia drogi do skutecznego wniesienia skargi kasacyjnej. Jeżeli żadna ze stron nie złożyła wskazanego wniosku w przewidzianym powołanym przepisem terminie dwutygodniowym od ogłoszenia wyroku (lub wymaganego doręczenia wyroku z urzędu), to skarga kasacyjna dotycząca kwestii pominiętej w sentencji zaskarżonego wyroku została skierowana przeciwko orzeczeniu nieistniejącemu. Taka skarga kasacyjna jest niedopuszczalna, gdyż zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c. skarga ta przysługuje od orzeczenia wydanego, a więc istniejącego, a nie od nieistniejącego. Uważa się, że treści brakującego rozstrzygnięcia nie można domniemywać na podstawie sformułowań użytych w sentencji lub na podstawie uzasadnienia wyroku (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2002 r., V CKN 1165/00; z dnia 23 listopada 2016 r., IV CSK 220/16; z dnia 7 kwietnia 2017 r., V CZ 30/17; z dnia 9 lutego 2018 r., I CZ 12/18 i z dnia 4 kwietnia 2018 r., V CZ 18/18, nie publ.).

Orzekając w rozpoznawanej sprawie o odrzuceniu skargi kasacyjnej Sąd Apelacyjny, z powołaniem się na jedno ze wskazanych postanowień Sądu Najwyższego uznał brak rozstrzygnięcia w zaskarżonym wyroku zakresu objętego skargą, uważając za niewystarczające posłużenie się w nim sformułowaniem „obniżenia zasądzonej kwoty”, gdyż jest to tylko wskazanie sposobu zmiany wyroku.

W zażaleniu powód podniósł, że nie miał żadnego interesu w złożeniu wniosku o uzupełnienie wyroku, gdyż miałyby to nastąpić w zakresie dla niego korzystnym i to w interesie pozwanego było złożenie wniosku na podstawie art. 351 § 1 k.p.c. Jak stwierdził, „co najmniej nierozsądne byłoby żądanie, aby Sąd wyrzekł, że oddała zainicjowane przez niego powództwo”. W niektórych więc sytuacjach

procesowych brak orzeczenia o oddaleniu żądania w części oznacza nic innego, jak odmowę jego zasądzenia.

Z uwagi na rodzaj rozpoznawanej sprawy i nie przesądzanie o racjach powoda odnośnie do dalszego postępowania w przedmiocie wniesionej skargi kasacyjnej, na obecnym etapie można podzielić argumenty powoda oraz poglądy idące w tym kierunku przez część orzecznictwa (por. przytoczony w zażaleniu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1982 r., II IRN 136/82, uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 1999 r., III CZP 34/98 oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 1 marca 2015 r., I Acz 449/15). Można przyjąć, że Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu Okręgowego nadał mu w punkcie pierwszym nową treść przez obniżenie dochodzonego zadośćuczynienia oraz pozbawienie powoda odsetek ustawowych za cały okres ośmiu lat, aż do wydania wyroku przez Sąd pierwszej instancji, a ponieważ nie został zaskarżony punkt drugi tego wyroku, prawomocne stało się orzeczenie w części dotyczącej oddalenia powództwa w pozostałym zakresie. Zmiana wyroku Sądu pierwszej instancji z zasądzeniem tylko części roszczenia a nie rozstrzygnięcie o reszcie żądania nie powinno tworzyć sytuacji wątpliwych, ale pozwala przyjąć, że żądanie zostało oddalone w pozostałej części.

Należy zgodzić się z argumentami podniesionymi w zażaleniu, że nie można uzależniać możliwości skorzystania ze środków zaskarżenia, mających charakter nadzwyczajny od tego, czy strona zamierzająca skorzystać z takiego środka będzie postępować procesowo niekorzystnie dla siebie, po to, aby wyłącznie z przyczyn formalnoprawnych otworzyć sobie ewentualną drogę - w okolicznościach tej sprawy - do wniesienia skargi kasacyjnej. Nie można więc wymagać od powoda, aby niekorzystnie dla siebie domagał się uzupełnienia wyroku i stawiać mu zarzut nieuczynienia tego, co doprowadziło do zamknięcia drogi skorzystania z przysługującego stronie wszczęcia postępowania kasacyjnego. Nieprzyznanie racji powodowi i oddalenie zażalenia byłoby więc dla niego w powstałej sytuacji niesprawiedliwe i krzywdzące, a z kolei wątpliwie premiuje stronę pozwaną.

W szczególnych okolicznościach, gdy odmienne stanowisko byłoby krzywdzące stronę postępowania można uznać, że brak wyraźnego rozstrzygnięcia

przez sąd w wyroku o pozostałej części zgłoszonego żądania (art. 325 in fine k.p.c.) oznacza oddalenie tego żądania w tej części, co wynika z istoty wydanego wyroku, a strona nie ma interesu w domaganiu się jego uzupełnienia (art. 351 § 1 k.p.c.) przez wyrażenie oddalenia wniesionego przez nią powództwa i nie można tego od niej żądać tylko w celu pozostawienia prawa do wniesienia skargi kasacyjnej.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. uwzględnić zażalenie, rozstrzygając o kosztach na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.